

Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 470 personer till förfogande för deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till den 30 juni 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut i FN:s säkerhetsråd.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna.

I betänkandet finns tre reservationer (SD, L).

Behandlade förslag

Proposition 2017/18:180 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali.

Fem yrkanden i följdmotioner.

Ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2017/18.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	5
Utskottets överväganden.....	7
Reservationer	14
1. Mål och utvärdering, punkt 2 (SD, L)	14
2. Åtgärder vid avslut av insatsen, punkt 3 (L).....	14
3. Humanitära insatser och budgetfrågor, punkt 4 (SD)	15
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	17
Propositionen	17
Följdmotionerna	17
Motion från allmänna motionstiden 2017/18	18

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Deltagande i Minusma

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 470 personer till förfogande för deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till den 30 juni 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av FN:s säkerhetsråd.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2017/18:180.

2. Mål och utvärdering

Riksdagen avslår motionerna

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 12 och

2017/18:4061 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 1.

Reservation 1 (SD, L)

3. Åtgärder vid avslut av insatsen

Riksdagen avslår motion

2017/18:4061 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2.

Reservation 2 (L)

4. Humanitära insatser och budgetfrågor

Riksdagen avslår motion

2017/18:4020 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Reservation 3 (SD)

Stockholm den 7 juni 2018

På sammansatta utrikes- och försvarsutskottets vägnar

Jonas Jacobsson Gjörtler

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Jonas Jacobsson Gjörtler (M), Åsa Lindestam (S), Kenneth G Forslund (S), Hans Wallmark (M), Olle Thorell (S), Björn Söder (SD), Beatrice Ask (M), Daniel Bäckström (C), Sofia Arkelsten (M), Maria Andersson Willner (S), Lotta Johnsson Fornarve (V), Sofia Damm (KD), Alexandra Völker (S), Kent Härstedt (S), Valter Mutz (MP) och Fredrik Malm (L).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen har i proposition 2017/18:180 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali beslutat att föreslå att riksdagen bemyndigar regeringen att ställa en väpnad styrka till förfogande för deltagande i FN:s stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till utgången av juni månad 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av Förenta nationernas säkerhetsråd.

Propositionen har remitterats till utrikesutskottet. Utrikesutskottet och försvarsutskottet har därefter, med stöd av 7 kap. 7 § riksdagsordningen, beslutat att bereda propositionen och tillhörande motioner i ett sammansatt utrikes- och försvarsutskott (UFöU).

Den 15 maj 2018 gav utrikesminister Margot Wallström, statssekreterare Jan Salestrand, Försvarsdepartementet, och generallöjtnant Dennis Gyllensporre, Försvarsmakten, en redogörelse av det svenska bidraget till Minusma för det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet.

Ledamöter från utrikes- och försvarsutskotten besökte i april 2017 den svenska styrkan i Mali.

Två följdmotioner har väckts med anledning av propositionen. I betänkandet behandlas även ett motionsyrkande från allmänna motionstiden 2017/18.

Bakgrund

Den 5 juli 2012 antog Förenta nationernas säkerhetsråd resolution 2056, som fastställde att situationen i Mali utgjorde ett hot mot internationell fred och säkerhet. Den 12 oktober 2012 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2071, som bl.a. uppmanade det internationella samfundet att stödja Malis försvars- och säkerhetsstyrkor med utbildning och rådgivning. Den 20 december 2012 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2085, som med stöd av FN-stadgans kapitel VII medgav etableringen av en afrikanskledd internationell stödinsats i Mali, Afisma (African-led International Support Mission to Mali), och bad FN:s generalsekreterare att upprätta en FN-närvaro i landet.

Den 17 januari 2013 beslutade Europeiska unionen (EU) att inrätta en militär utbildnings- och rådgivningsinsats till stöd för Malis försvarsmakt (EUTM Mali). Regeringen beslutade den 31 januari 2013 att Sverige skulle delta i EUTM Mali med högst 15 personer under högst 15 månader.

Den 25 april 2013 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2100, som med stöd av FN-stadgans kapitel VII inrättade en FN-ledd stabiliseringsinsats i Mali, Minusma (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali). Den 1 juli 2013 integrerades Afismas militära styrkor i FN-insatsen.

Den 12 februari 2014 skickade FN-sekretariatet en formell förfrågan till Sverige om styrkebidrag till underrättelseenheten (All Sources Information Fusion Unit, Asifu) i Minusma. Den 13 mars 2014 fattade regeringen beslut om proposition 2013/14:189 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali, och den 12 juni 2014 gav riksdagen bifall till regeringens förslag (bet. 2013/14:UFöU2, rskr. 2013/14:335).

Den 25 juni 2014 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2164, som förlängde Minusmas mandat med ett år. Den 11 september 2014 fattade regeringen beslut om att ingå ett samförståndsavtal med FN om ett svenskt styrkebidrag till Minusma. Avtalet undertecknades av utrikesministern den 25 september 2014.

Riksdagen gav den 23 april 2015 (prop. 2014/15:68, bet. 2014/15:UFöU3), den 28 april 2016 respektive den 8 juni 2017 bifall till regeringens förslag om fortsatt svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali. Det senaste beslutet gäller till utgången av juni månad 2018. I samband med beslutet 2016 gjordes två tillkännagivanden till regeringen som innebar att regeringen dels borde fastställa uppföljningsbara mål för att kunna utvärdera de insatser som Sverige gör inom ramen för Minusma, dels borde ta nödvändiga initiativ för att säkerställa tillräcklig tillgång till medicinsk evakuering inom ramen för insatsen (prop. 2015/16:119, bet. 2015/16:UFöU3, rskr 2015/16:231).

Den 29 juni 2017 antog FN:s säkerhetsråd resolution 2364, som förlängde Minusmas mandat med ett år till den 30 juni 2018.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka till förfogande för deltagande i Förenta nationernas (FN) stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till den 30 juni 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av FN:s säkerhetsråd. Insatsens mandat omfattar bl.a. säkerhet, stabilitet och skydd av civila, stöd till den politiska dialog- och försoningsprocessen, stöd till att återupprätta statens överhöghet i hela landet, stöd till att skapa förutsättningar för humanitärt bistånd, samt stöd till parterna att uppfylla det fredsavtal som skrevs under den 15 maj och 20 juni 2015.

Det planerade svenska styrkebidraget kommer, tillsammans med en nationell stödenhet, att utgöra en del av Minusmas underrättelseenhet. Avsikten är att även fortsättningsvis placera stabsofficerare vid relevanta staber. Regeringen bedömer att det svenska underrättelsebidraget till insatsen under normala omständigheter kommer att uppgå till ungefär 320 personer på plats. Om behov uppstår ska den totala styrkan tillfälligt kunna förstärkas till högst 470 personer.

I propositionen redogör regeringen för situationen i Mali och för det internationella samfundets och Sveriges engagemang i landet. Regeringen

redogör även för insatsens folkrättsliga mandat, det avsedda svenska deltagandet och sina målsättningar och överväganden för detta.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 470 personer till förfogande för deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till den 30 juni 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av FN:s säkerhetsråd. Riksdagen avslår motionsyrkanden om mål och utvärdering, humanitära insatser m.m., bl.a. med hänvisning till pågående arbete. Jämför reservation 1 (SD, L), 2 (L) och 3 (SD).

Propositionen

Regeringen föreslår att riksdagen godkänner att en svensk väpnad styrka bestående av högst 470 personer ställs till förfogande för deltagande i FN:s stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till den 30 juni 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av FN:s säkerhetsråd.

Det svenska underrättelsebidraget kommer under normala omständigheter att uppgå till ungefär 320 personer på plats. Det svenska transportflygbidraget kommer under en begränsad tid under normala omständigheter att uppgå till ungefär 60 personer på plats.

Det svenska styrkebidraget bestående av en underrättelseenhet, en tillfällig varningsradar och under en begränsad tid en taktisk flygtransportförmåga, tillsammans med en nationell stödenhet, är en del av Minusmas underrättelseenhet samt en del av insatsens samlade logistikförmåga. Bidraget omfattar även stabsofficerare vid relevanta staber. Det totala svenska underrättelsebidraget till insatsen kommer att uppgå till ungefär 320 personer på plats. Det totala svenska flygtransportbidraget kommer att uppgå till ungefär 60 personer på plats under en sexmånadersperiod som inleddes i slutet av 2017 och avslutas i maj 2018. Den tillfälliga förstärkningen med varningsradar inleddes under augusti 2017 och avslutas till juni 2018.

Under försämrade säkerhetsförhållanden är det viktigt att regeringen har möjlighet att tillfälligt förstärka de väpnade militära insatser som Sverige genomför. Förstärkningen kan omfatta exempelvis tillförsel av materiel, undsättning och evakuering. En räddnings-, evakuerings- och förstärkningsinsats är till sin natur tillfällig och tidskritisk. En insats av detta slag måste även vara anpassad till den specifika situationen. Detta gör att det i förväg är svårt att uppskatta omfattningen av och kostnaderna för en sådan insats.

Även om normalnivån på det svenska bidraget efter inledningsfasen kommer att vara 320–380 personer på plats, söker regeringen riksdagens medgivande att ställa en svensk väpnad styrka om högst 470 personer till förfogande för Minusma till den 30 juni 2019. Medgivandet bör enligt regeringens mening gälla under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat från FN:s säkerhetsråd.

Försvarsmakten och regeringen arbetar med att se över det svenska bidraget kopplat till FN:s efterfrågade behov. Ett eventuellt fortsatt styrkebidrag till Minusma bortom denna period skulle kräva en ominriktning av det svenska förbandsbidraget.

Försvarsmakten kommer att göra löpande hot- och riskbedömningar och vidta eventuella åtgärder utifrån denna bedömning. Det innebär bl.a. att insatsen anpassar verksamheten till tillgången på helikoptrar, då det alltså finns brister i förmågan och tillgången till helikoptrar med ombordbaserad sjukvårdspersonal. Sverige har tagit upp frågan med FN vid återkommande tillfällen och situationen har förbättrats. Med anledning av att brister kvarstår anpassas verksamheten på ett sådant sätt att nationella krav på tillgång till medicinsk behandling kan garanteras. Bristen på helikoptrar påverkar inte sjukvårdsförmågan utan endast operationsradien för det svenska förbandet.

Motionerna

Moderaterna, Centern, Liberalerna och Kristdemokraterna anför i kommittémotion 2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. yrkande 12 att regeringen bör återkomma och fastställa konkreta nationella mål för att kunna utvärdera de insatser som Sverige genomför i Mali.

Sverigedemokraterna föreslår i kommittémotion 2017/18:4020 av Björn Söder m.fl. att regeringen bör öka satsningarna på humanitärt stöd, vatten, sanitet och jordbruksutveckling i Mali (yrkande 1). Det humanitära biståndet till utsatta flyktingar i Malis närområde bör också öka (yrkande 2). Partiet anser även att regeringen i sina kommande budgetförslag bör skjuta till medel till försvarsbudgeten för att kompensera för de indirekta ekonomiska påfrestningar som Försvarsmakten utsätts för i och med stabiliseringsinsatsen (yrkande 3).

Liberalerna anför i kommittémotion 2017/18:4061 av Allan Widman m.fl. att regeringen bör ställa upp konkreta, uppföljningsbara mål för Sveriges internationella militära insatser (yrkande 1). Partiet understryker också vikten av att Sverige, vid ett avslutande av insatsen, så tidigt och så tydligt som möjligt underrättar andra aktörer i insatsen (yrkande 2).

Utskottets ställningstagande

Svenskt deltagande i Minusma

Enligt 15 kap. 16 § regeringsformen får en svensk väpnad styrka sändas till ett annat land om riksdagen medger det, om det medges i en lag som anger

förutsättningarna för åtgärden eller om skyldigheten att vidta åtgärden följer av en internationell överenskommelse eller en förpliktelse som har godkänts av riksdagen. Utskottet vill, liksom vid tidigare beslut om deltagande i Minusma, understryka att denna demokratiska förankring är väsentlig för att uppnå ett starkt folkligt stöd för insatserna. Att riksdagen ger regeringen ett bemyndigande att sända svenska trupper på uppdrag utomlands är ett beslut som innebär ett betydande ansvar. Som tragiska erfarenheter visar kan man inte utesluta förluster av människoliv i samband med fredsfrämjande uppdrag och krishanteringsinsatser.

Utskottet behandlade i samband med beredningen av de säkerhetspolitiska aspekterna av propositionen om Sveriges försvarspolitik för perioden 2016–2020 (prop. 2014/15:109, bet. 2014/15:UFöU5) frågan om folkrättslig grund för svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser. Utskottet anförde att huvudlinjen är att svenskt deltagande i fredsfrämjande insatser ska ha ett mandat från säkerhetsrådet. Detta gäller i synnerhet för fredsframtvängande insatser i enlighet med FN-stadgans kapitel VII. Då ska säkerhetsrådets mandat alltid sökas. Också när det gäller fredsbevarande insatser i enlighet med FN-stadgans kapitel VI eftersträvas ett tydligt stöd från säkerhetsrådet. Samtidigt medger folkrätten enbart att sådana insatser görs med den mottagande statens och övriga relevanta parter samtycke. Utskottet konstaterade att den stora utmaningen uppstår i de exceptionella lägen när säkerhetsrådet inte förmår att förhindra folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser, etnisk rensning eller andra omfattande övergrepp, inklusive systematiska våldtäkter av kvinnor och utnyttjande eller exploatering av barn i väpnade konflikter. FN-toppmötet i september 2005 slog fast att det internationella samfundet har ett gemensamt ansvar att förhindra grava övergrepp, folkmord och etnisk rensning. Sverige var en av de drivande krafterna bakom denna principöverenskommelse om skyldigheten att skydda (Responsibility to Protect). Det är ett viktigt steg i utvecklingen av det internationella normsystemet. I akuta situationer när säkerhetsrådet inte axlar sitt ansvar måste Sverige efter en noggrann bedömning överväga vad som ändå kan göras för att mildra mänskligt lidande. En sådan bedömning måste alltid göras med utgångspunkt i den enskilda aktuella situationen och beakta folkrättsliga, politiska och humanitära aspekter.

Utskottet underströk också att skydd av och respekt för folkrätten, inklusive de mänskliga rättigheterna och den internationella humanitära rätten, är centralt. Detta bör genomsyra agerandet i alla faser av planeringen och genomförandet av en insats.

Utskottet konstaterar att det finns ett tydligt folkrättsligt mandat för den aktuella insatsen i Mali och att ett svenskt deltagande svarar mot en direkt förfrågan från FN. Utöver mandatet från FN:s säkerhetsråd finns det även en inbjudan till FN från Malis regering. En förutsättning för att det ska finnas ett folkrättsligt mandat också efter den 30 juni 2018 – som därmed också inbegriper det svenska bidraget – är att säkerhetsrådet antar en resolution som

förlänger Minusmas mandat efter detta datum i enlighet med FN-stadgans kapitel VII.

Vidare underströk utskottet i det ovannämnda betänkandet (2014/15:UFöU5) att Sverige, som medlem i FN och i enlighet med den nationella handlingsplanen för genomförande av säkerhetsrådets resolutioner 1325 om kvinnor, fred och säkerhet och 1820 om sexuellt våld i väpnade konflikter, ska bidra till att genomföra resolutionerna genom aktiviteter såväl nationellt som regionalt och globalt. Resolutionernas åtaganden bör genomsyra alla aspekter av svenska krishanteringsinsatser. Mot denna bakgrund välkomnar utskottet att det framgår av propositionen att Sverige, som deltagare i Minusma, ska stödja och påskynda ansträngningarna att genomföra de ovannämnda resolutionerna. Utskottet välkomnar också att regeringen understryker att Sverige även i fortsättningen ska hålla en hög profil i fråga om nolltolerans mot sexuella övergrepp och sexuellt utnyttjande som begås av fredsbevarande personal.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det under försämrade säkerhetsvillkor kan uppstå behov av snabba förstärkningar av den svenska insatsen. Av det skälet är det viktigt att det på förhand finns en marginal som riksdagen har beslutat om och som kan tas i anspråk för räddnings-, förstärknings- och evakueringsinsatser. Denna marginal ska dock inte vara större än vad som är nödvändigt i varje enskilt fall. Utskottet förutsätter att riksdagen får information genom de berörda utskotten eller i kammaren, i anslutning till att en beslutad marginal för förstärknings- eller evakueringsinsats tas i anspråk. Utskottet påminner om att en större, permanent ökning av den svenska truppinsatsen utöver ca 320 personer inte kan ske utan att ett nytt beslut fattas av riksdagen.

Utskottet noterar att det framgår av propositionen att Försvarsmakten och regeringen arbetar med att se över det svenska bidraget kopplat till FN:s efterfrågade behov. Ett eventuellt fortsatt styrkebidrag till Minusma bortom den 30 juni 2019 skulle enligt regeringen kräva en ändring av inriktningen av det svenska förbandsbidraget. Det framgick av utrikesminister Wallströms och statssekreterare Salestrands föredragning för utskottet den 15 maj att regeringen inom kort kommer att börja diskutera hur ett eventuellt framtida bidrag till Minusma eller annan internationell insats skulle kunna se ut bortom den nu föreslagna förlängningen till 30 juni 2019. Diskussionerna kommer att föras i ljuset av de behov och den efterfrågan som finns samt svensk förmåga att bidra. En eventuell ominriktning av ett svenskt bidrag kommer att kommuniceras i god tid till alla berörda parter. Utskottet vill i detta sammanhang understryka att även insatsens effekter på försvarets möjligheter att bygga nationell förmåga bör vägas in i bedömningarna.

Utskottet vill i även understryka vikten av att en eventuell ominriktning av bidraget säkerställer en fortsatt hög säkerhet för deltagarna i den svenska insatsen. Det är också väsentligt med en lång planeringshorisont för att undvika onödiga kostnader. Utskottet utgår från att berörda utskott hålls informerade om de fortsatta diskussionerna i frågan.

När det gäller motionsyrkandet om konsekvenserna av den ekonomiska påfrestning som Försvarsmakten utsätts för i och med stabiliseringsinsatsen kan utskottet konstatera att kostnader för insatsen ska belasta anslaget 1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt under utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap. Enligt riksdagens beslut (bet. 2017/18:FöU1) får detta anslag bl.a. användas för särutgifter för den verksamhet med förband utomlands som Försvarsmakten genomför efter beslut av riksdagen och regeringen. Vidare får anslaget användas för särutgifter för Försvarsmaktens bidrag till insatser internationellt som inte innebär sändande av väpnad styrka till andra länder, förutom militärobservatörer, samt sekondering av personal till internationella stabsbefattningar kopplade till pågående insatser. Anslaget 1:2 kan därmed inte användas till att finansiera andra delar av Försvarsmaktens verksamhet. Utskottet konstaterar vidare att riksdagen får återkomma till förslag som rör framtida fördelning av statsbudgeten inom ramen för riksdagens budgetprocess.

Mot bakgrund av vad som här anförts föreslår det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet att riksdagen bifaller proposition 2016/17:128. Utskottet förordar därmed att riksdagen, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut i FN:s säkerhetsråd, medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka om högst 470 personer till förfogande för deltagande i FN:s stabiliseringsinsats i Mali (Minusma) till den 30 juni 2019. Utskottet avstyrker motionerna 2017/18:4020 yrkande 3 och 2017/18:4061 yrkande 2 i den mån de inte tillgodosetts genom det anförda.

Mål och utvärdering

Frågan om målsättning för insatsen och utvärdering av densamma tas upp i två motioner. Utskottet konstaterar att riksdagen, i samband med beslutet om det svenska bidraget till Minusma under perioden juli 2016 – juni 2017, genom ett tillkännagivande uppmanade regeringen att formulera uppföljningsbara mål för den svenska insatsen och ange för riksdagen hur man avser att utvärdera insatsen mot de uppställda målen (prop. 2015/16:119, bet. 2015/16:UFöU3, rskr. 2015/16:231).

I den aktuella propositionen anger regeringen ett antal politiska, strategiska, operativa och taktiska målsättningar för den svenska insatsen. Det övergripande målet med Sveriges deltagande i insatsen är att bidra till att uppfylla Minusmas mandat enligt säkerhetsrådets resolution 2364(2017) och därigenom bidra till en bättre säkerhet i Mali och i regionen. Det svenska militära bidraget ska leverera relevanta och efterfrågade underrättelser till insatsens underrättelseenhet och ledning. Det svenska förbandet ska också bidra till stabilitet i operationsområdet genom patrullering och närvaro. Därutöver ska Sverige som deltagare i Minusma stödja och påskynda arbetet med att genomföra FN:s säkerhetsråds resolution 1325, med efterföljande resolutioner, om kvinnor, fred och säkerhet.

Den svenska målsättningen med deltagandet i Minusma är att Försvarsmakten ska fördjupa sin kunskap om och erfarenhet av FN:s fredsfrämjande uppdrag, bl.a. för att bidra till att bygga förmågan hos våra nationella krigsförband och staber genom att skapa möjligheter att utveckla personal genom erfarenheter i en internationell kontext.

Regeringen konstaterar i skrivelsen att FN kontinuerligt utvärderar insatsen genom generalsekreterarens kvartalsvisa rapport samt strategiska översyner. Samtidigt pekar regeringen på att det svenska bidraget utgör en liten del av Minusma. Möjligheten att mäta det svenska bidragets effekt på leveransen av Minusmas mandat i helhet och säkerhetsutvecklingen i Mali är begränsad, vilket måste tas i beaktande vid utvärderingar.

Det framgick av utrikesministerns föredragning för utskottet den 15 maj att FN inom kort kommer att slutföra en strategisk översyn av hela Minusma-insatsen. Denna kommer att utgöra en viktig grund för den svenska utvärderingen.

Utskottet vill understryka att systematisk åiterrapportering och erfarenhetsinhämtning är central för att kunna dra lärdomar av Sveriges bidrag till internationella insatser. Utskottet anser liksom motionärerna att detta är nödvändigt för att förankra insatserna hos det svenska folket och möjliggöra en rationell styrning av politikområdet. Vikten av uppföljning och utvärdering har också betonats i samband med riksdagens behandling av regeringens skrivelse om Sveriges samlade politik för internationell civil och militär krishantering (skr. 2016/17:196, bet. 2017/18:UU8).

Utskottet förutsätter att regeringen fortsätter utvecklingsarbetet vad gäller uppföljning och utvärdering av det svenska bidraget till Minusma och på lämpligt sätt återkommer till riksdagen för att rapportera om resultatuppfyllelsen i förhållande till de uppställda målen. Utskottet utgår vidare från att de utvärderingar som ska ligga till grund för den aviserade översynen av det svenska styrkebidraget till Minusma redovisas för riksdagen på lämpligt sätt.

Därmed avstyrker utskottet motionerna 2017/18:3220 yrkande 12 och 2017/18:4061 yrkande 1.

Humanitära insatser och utvecklingssamarbete

Utskottet noterar att regeringen i juni 2016 antog en ny strategi för Sveriges utvecklingssamarbete med Mali för åren 2016–2020. Strategin omfattar sammantaget 1 200 miljoner kronor för perioden, varav 1 180 miljoner kronor avser Sidas verksamhet och 20 miljoner kronor avser Folke Bernadotteakademins verksamhet. Insatserna kan delas in i tre huvudkategorier: stärkt demokrati och jämställdhet samt ökad respekt för mänskliga rättigheter; mänsklig säkerhet och frihet från våld; förbättrad miljö, begränsad klimatpåverkan och stärkt motståndskraft mot miljöpåverkan, klimatförändringar och naturkatastrofer. Ett genomgripande tema är rättighetsperspektivet. Kvinnor och barn utgör särskilda målgrupper. Utskottet

noterar vidare att Europeiska kommissionen, inom ramen för den tionde europeiska utvecklingsfonden (EDF 10), bidrar med motsvarande 560 miljoner euro för perioden 2008–2013. Storleken på EU:s utvecklingsbistånd till Mali väntas uppgå till 615 miljoner euro under perioden 2014–2020. Vidare har EU inom ramen för EU:s katastroffond för Afrika (Emergency Trust Fund for Africa) allokerat 186,6 miljoner euro till projekt som syftar till att hantera grundorsakerna till irreguljär migration i Mali.

Det framgår av skrivelsen att den initiala humanitära allokeringen för Mali uppgår till 45 miljoner kronor 2018 samt 6 miljoner kronor till FN:s livsmedels- och jordbruksorganisations (FAO) arbete i Somalia. Sida gör löpande humanitära analyser av läget i landet, och beloppet kan komma att öka under årets gång. Det svenska stödet kanaliseras bl.a. genom flera FN-organ på plats i landet, genom Internationella rödakorskommittén, samt genom att expertpersonal ställs till förfogande genom Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Stödet går till insatser inom bl.a. livsmedelsassistans, hälsa, nutrition, vatten och sanitet, skydd och utbildning. År 2017 var Sverige den tredje största bilaterala givaren till Mali med ett humanitärt bistånd på totalt 105 miljoner kronor. Sverige bidrog därutöver med humanitärt stöd genom icke-öronmärkt kärnstöd till FN:s katastroffond (CERF) och andra FN-organ aktiva i Mali. Sverige bidrar även med ett omfattande basbudgetstöd till humanitära FN-organisationer och Internationella rödakorskommittén som har betydande operationer i Mali.

Utskottet vill understryka vikten av fortsatt utvecklingsstöd och humanitärt stöd till Mali och Sahelregionen och välkomnar de beslut som regeringen tagit på detta område. Utskottet vill i sammanhanget särskilt betona betydelsen av fortsatta icke öronmärkta bidrag till de humanitära organisationerna. Dessa basbudgetstöd ökar möjligheterna för organisationerna att behålla en beredskap och snabbt kunna agera när nya kriser och behov uppstår, t.ex. i Mali.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet motion 2017/18:4020 yrkandena 1 och 2.

Reservationer

1. Mål och utvärdering, punkt 2 (SD, L)

av Björn Söder (SD) och Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD) yrkande 12 och

2017/18:4061 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 1.

Ställningstagande

Under ett antal år har Liberalerna efterlyst konkreta mål för uppföljning och utvärdering av Sveriges deltagande i militära internationella insatser. Riksdagen har vid flera tillfällen också tillkännagett för regeringen att sådana mål bör ställas upp. I propositionen om förlängning av deltagandet i Minusma har regeringen gjort vissa insatser för att försöka formulera någon form av mål för den svenska insatsen. Dessa är dock så övergripande och obestämda att de inte i någon verklig mening kan ligga till grund för riksdagens uppföljning och utvärdering.

Sveriges deltagande i internationella militära insatser är förenat med stora kostnader. Det gäller såväl slitage och risker för utsänd personal som miljarder skattekronor. Att då sakna verktyg för att mäta om en insats är effektiv eller utvecklas i önskad riktning framstår inte som försvarligt. Det försvårar förankringen av våra insatser hos det svenska folket och omöjliggör en rationell styrning av politikområdet. Det ska framhållas att uppföljning och utvärdering inte heller fungerat bra under tidigare regeringar, men det är inget skäl för att nu fortsätta underlåtenheten. Regeringen har inte i och med denna proposition fullgjort det som riksdagen gett till känna om konkreta mål för insatsen som går att följa upp och utvärdera.

2. Åtgärder vid avslut av insatsen, punkt 3 (L)

av Fredrik Malm (L).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4061 av Allan Widman m.fl. (L) yrkande 2.

Ställningstagande

I propositionen skriver regeringen att om Sverige ska fortsätta sitt deltagande i Minusma efter den nu aktuella förlängningen kräver detta en ändrad inriktning på det svenska bidraget. Formuleringen kan inte tolkas på annat sätt än att regeringen överväger att avbryta det svenska deltagandet. Om regeringen har sådana avsikter anser Liberalerna att både FN och de partner Sverige har i Mali så tidigt och så tydligt som möjligt ska underrättas om detta. I nuvarande omvärldsläge är det fullt rimligt att militära förband prioriteras för nationell beredskap, men det är av utomordentlig vikt att ett avslut av den svenska insatsen inte kommer överraskande eller blir till svåra problem för andra aktörer.

3. Humanitära insatser och budgetfrågor, punkt 4 (SD)

av Björn Söder (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2017/18:4020 av Björn Söder m.fl. (SD) yrkandena 1–3.

Ställningstagande

Enligt FN finns det lägen, särskilt i konfliktområden och områden som nyligen varit konfliktområden i Afrika, när det är nödvändigt med säkerhetsfrämjande insatser för att samtidigt också kunna bedriva ett effektivt biståndsarbete som främjar en positiv och hållbar utveckling i det aktuella landet. Även den svenska biståndsmyndigheten Sida vittnar om att utmaningarna för att bedriva det svenska biståndsarbetet kan vara större där det inte finns en fredsbevarande styrka på plats. Samtidigt ska påpekas att det också finns tillfällen då det är väldigt viktigt att på marken särskilja de militära insatserna och de rent civila insatserna för att de civila och humanitära insatserna inte ska uppfattas vara inblandade i en militär konflikt. I den aktuella situationen i Mali menar vi att en fungerande FN-ledd fredsfrämjande insats i dagsläget är en förutsättning för att kunna bedriva ett effektivt bistånd och nå en hållbar utveckling i landet.

I en situation där Sverige inte har ett svenskt existensförsvar att tala om, samtidigt som det säkerhetspolitiska läget i vårt närområde ser mycket osäkert ut, anser vi det inte vara läge för ytterligare påfrestningar i försvarsbudgeten. Vi anser därför att regeringen redan i den kommande vårbudgeten bör ge besked om ökade resurser till försvaret, åtminstone additionella medel i syfte att kompensera för de indirekta ekonomiska påfrestningar som det innebär för Försvarsmakten att genomföra insatsen.

Enligt regeringens proposition är de humanitära behoven i Mali och Sahelregionen omfattande. En humanitär kris pågår i hela Sahelområdet, vilken i huvudsak beror på förändrade vädermönster och höga spannmålspriser. Enligt FN är i dag ca 4,1 miljoner människor i Mali drabbade av matosäkerhet och i behov av humanitär stöd. Mellan 2017 och 2018 har antalet barn som lider av allvarlig akut undernäring ökat med mer än 10 procent, från 142 000 till 165 000, och totalt 635 000 barn är akut undernärda. Vid sidan av livsmedel och jordbruksutveckling är behoven av sanitet och vatten stora. År 2015 uppgick det humanitära stödet till 64,7 miljoner kronor och 2016 till 62 miljoner kronor. År 2017 uppgick det svenska humanitära stödet till totalt 105 miljoner. Av detta stöd gick 75,8 miljoner kronor via Sida. Då behovet av humanitärt stöd ökat menar vi att Sverige bör förstärka de humanitära insatserna till flyktingar och bistånd som går till humanitärt stöd, vatten, sanitet och jordbruksutveckling i Mali.

Vi vill på sikt att de regionala styrkorna ska överta det fulla säkerhetsansvaret i regionen. Sveriges medverkan ska enbart ses som ett tillfälligt bidrag för att skapa förutsättningar för att Malis regering och omkringliggande länder, med intressen i regionen, ska kunna överta och säkerställa civilbefolkningens möjlighet att ta del av bistånd och leva utan fruktan för sina liv och sin fysiska hälsa.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2017/18:180 Svenskt deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali:

Riksdagen medger att regeringen ställer en svensk väpnad styrka bestående av högst 470 personer till förfogande för deltagande i Förenta nationernas stabiliseringsinsats i Mali (MINUSMA) till den 30 juni 2019, under förutsättning att det även fortsättningsvis finns ett giltigt mandat för styrkan enligt beslut av FN:s säkerhetsråd (avsnitt 9).

Följdmotionerna

2017/18:4020 av Björn Söder m.fl. (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka satsningarna på humanitärt stöd, vatten, sanitet och jordbruksutveckling i Mali och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör öka det humanitära biståndet till utsatta flyktingar i Malis närområden och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen i sina kommande budgetförslag bör skjuta till medel till försvarsbudgeten för att kompensera för de indirekta ekonomiska påfrestningar som Försvarsmakten utsätts för i och med stabiliseringsinsatsen och tillkännager detta för regeringen.

2017/18:4061 av Allan Widman m.fl. (L):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om konkreta mål för Sveriges internationella militära insatser som går att följa upp och utvärdera och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om vikten av att Sverige vid ett avslutande av insatsen så tidigt och så tydligt som möjligt underrättar andra aktörer i insatsen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2017/18

2017/18:3220 av Allan Widman m.fl. (L, M, C, KD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma och fastställa konkreta nationella mål för att kunna utvärdera de insatser som Sverige genomför i Mali och tillkännager detta för regeringen.